

ԵՐԿՐՈՐԻ ՏԱՐԻ
ԹԻՒ 4.

ԱՊՐԷԼ 30.
1867.

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ԸՅԳԵՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ

ԳԵՐ ԻՍԱՀԱԿ ՍՐԲԱԶԱՆ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ԵՒ ԱՐԺ ՏԻՄՈԹԵՈՍ
ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆ ԴԵՊ Ի ՀԱՊԵՇԱՍԱՆ

Մեր ընթերցողաց շատերուն յայտ
նի է, որ ասկէ իբր երկու տարի յա
ռաջ Հապէշից Թէոդորոս կոչսրը Մեդ
զից Թագուհւոյն հիւսպատան հան
դերձ իւր ընկերներոյն բանտարկած
է խիստ պահպանութեան մի ներքեւ,
ուր տեղ կը դնուին մինչեւ ցոյցօր:
Այն բանտարկութեան պատճառ իւր
մէկ խնդրոյն վեհափառ Թագուհւոյն
կողմէն մերժուիլն է: Այլիւ տարուան
միջոցին մէջ Մեդզից դահլիճը զանոնք
ողտառելու համար ինչ միջոցներ որ բա
նեցուց, ամենեւին չընդունուեցան
Աթաղից կառավարութեանէն: Այն

պատճառաւ բանտարկուած է, կ'ը
տուի, նաեւ Մտան հնդկաստանցի
հայկազուն պաշտօնաւարը, որ Մեդ
զից տէրութեան կողմէն եկած էր
Թէոդորոսի բով միջնորդ ըլլալու: Մին
չեւ անգամ Աթաղիցի եկեղեցւոյն
Մաշնորդը՝ որ խալի է ազգաւ, Թէ
ոդորոսի սոյն անկրաւ և բարբարոս
կան դորձքը յանդիմանելուն համար,
նա եւս Արքիմ վեհափառութե բար
կութեանը հանդիպեցաւ, կ'ըսեն:

Մեդզից դահլիճը վերջին փորձ մի
ուղեւոր ընել, անցեալները իկտատան
գինուպօլիս իւր դեսպանին Սիրտր

Լայնախ միջոցաւ խնդրած էր Կոստանդինուպօլսոյ և Լըուսաղէմի Լմենապատիւ Պատրիարքներէն՝ որ իրենց կողմէն գիր մի գրեն առ Թէոդորոս Լայսր, և հիւպատոսի և նորա ընկերաց ազատութե՛ համար միջնորդեն։ Սէ հատիառ Թագուհւոյ կողմէն այսպիսի խնդիր մի առ Հայոց ազգն ընելու ու շաղրութիւնը շարժած են անշուշտ հնդկաբնակ աղգայինք, իմացընելով անոր՝ Լթովպիոյ գաղթականաց Լըուսաղէմի Սրբազան Պատրիարքի իրաւասութեան ներքեւ գտնուելին, և այս պատճառաւ Լթովպիոյ արքունեաց հետ բարեկամական յարաբերութիւններ ունենալին։ Ընցեալ մարտամսոյ մէջ էր քաղաքիս անգղիական հիւպատոս Ն. Դ. Սուր ի պաշտօնէ մատոյց Լմենապատիւ Սրբազան Հօրսոյն խնդիրը հանդերձ Կոստանդինուպօլսոյ Լմենապատիւ Պօղոս Սրբազան Պատրիարքի նամակաւ։ Նորին Սրբազնութիւնը սիրով ընդունեց խնդիրը, և խոստացաւ Սեծ. Հիւպատոսին անոր գործադրութիւնը։ Հետեւապէս խորհուրդի հրաւիրելով Տնօրէն ժողովոյ ներկայ անդամներն և ուրիշ քանի մի վարդապետք, և Լ. Պօլէն եկած Պատրիարքական աղերսանաց գիրն ալ ուղղեալ առ Թէոդորոս Թագաւորը՝ ուշադրութք կարգալէն յետոյ, որոշուեցաւ ժողովոյն մէջ որ Ս. Լթուոյս կողմէն խրկուելիք նամակները անվտանգ ձեռքը հասնելու և աղերսագրոյն աւելի կարելութիւն տալու համար, յատուկ նշանիրակութե մի ձեռքով մատուցուի։ Եւ սոյն նուիրակութիւնը անձամբ կատարելու յանձնառու եղան Վեր. Խոհակ Սրբազան Երբեպիսկոպոսը և Երթ. Տիմոթէոս բարեջան վարդապետը Պօլսեցի։

Սեծագոյն դիտողութեան արժանի

է արդարեւ յիշեալ երկու սուրբ հարցանձնանուիրութիւնը, և կրկնակի ծառայութիւնը զոր յօժարութեամբ կը մատուցանեն թէ Ընգղիոյ տէրութե և թէ ընդհանուր աղգիս. երբ նկատելու ըլլամբ ճանապարհին դժուարութիւններն ու վտանգները, և նոյն ճանապարհին մէջ Ս. Լթուոյս սիրոյն համար զոհ եղող վարդապետները, որոնց յիշատակութիւնը միայն մոսցած է։ Ըյսպիսի պարագայներու մէջ երբ աշխարհական աղգային մի ի պատիւ Ըգգին չհամարձակիր դիմագրուելու, և եկեղեցական մի բարձրագոյն լոկ ակնարկութեան մի հպատակելով, իւր անձին դիւրութիւնը, իւր ապագայն, պատիւ ու փառք մէկգի թողով, և մահն ի բռին կը յառաջէ դէպ ի յանստուգութիւն մի ուր կը տքնի թերեւս իւր մահը, ու կը դիմէ թերեւս անոնց բաղդին վիճակելու, որոնց ազատութեանը կը փութան. այսպիսի յանձնառութիւն մի կ'ըսեմ՝ առանց նշանակութեան չէ, և պարտիք մի կը գնէ ընդհանուր աղգին վերայ։ Ըմեն. Սրբազան Հայրը երկու գիր գրել տուաւ մէկը իւրեւ կոնդակ օրհնութեան և յանձնարարութեան և միւսը բուն աղերսագիրն, զոր Ս. Լթուոյս քարտուղար պատուելի Պ. Սաւալանեանցը խումբագրեց, և հայերէնէն ի զատ գաղղիերէնի ալ դարձուց, ի տեղեկութիւն եւրոպացի բաժանորդաց, ինչպէս որ յարգոյ ընթերցողք պիտի տեսնենքիչ մի վարը։ Իսկ բնագրին մէջ հայերէնին հետ արաբերէն գրուեցաւ առ պակասութեան հապեղերէն թարգմանութեան։ Նորին Սրբազնութիւնը ուրիշ սուրբ Լըուսաղէմի վերաբերեալ ընծաներէն ի զատ՝ կը խրկէ նաեւ ահանակուռ խաչ մի, որ կը պարունակէ կենաց Խաչափայտէն մաս մի։

Ասորիւ ամսոյ առաջին օրը մեկնեցան ասկէ Գեր . Իսահակ Սրբաղան Արքեպիսկոպոսը և Արժ . Տիմոթէոս վարդապետը հանդերձ մէկ փոքրաւորու , այն է Խուրտալէնկի տիրացու Լիզնէիքը Թագաւորեան :

Ահաւասիկ առաջին նամակին պատճէնը .

ԵՍՍՅԻ Արքեպիսկոպոս և շնորհուն Աստուծոյ Պատրիարք Հայոց Երուսաղէմի , և աթոռակալ սուրբ Առաքելոյն Յակովբայ , մատուցանեմ զողջոյն առաքելական՝ վեհափառ Կայսերդ , և աղաչեմ զԱստուած զի հեղցէ ի վերայ Չեր առատօրէն զօրհնութիւնս և զշնորհս սրբոյ քաղաքիս Երուսաղէմի , Ազգարէթի , Իէթէէմի , Յորդանանու , ամենասուրբ Գերեզմանին տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի , Գողգոթայի , սրբոյ լերինն Համբարձման , վերնատան Սիոնի , և ամենայն սուրբ և փառաւորեալ Տեղեաց , յորս կատարեցան խորհուրդք մարդեղութեան Աստուածորդոյն , և առաքելական Եկեղեցւոյս սրբոյն Յակովբայ Տեառնեղօր : Հաճեցի Տեր ընդունել զազօթս մեր զոր մատուցանեմք նմա վասն բարեյաջողութեան Կայսերութեանդ , ախեալ տօրածեցէ լիւս լի զամենայն երկնաւոր բարիս իւր ի վերայ Վեհափառութեան Չերում , Օգոստոսիա զերգաստանիդ և ի վերայ ամենայն երկրի որ կառավարի ի ձեռն հզօր պետութեան Չերոյ , ամէն :

Ինչ երկնապարգեւ օրհնութեանց սուրբ Տեղեացս՝ յայտ առնեմք նաեւ Վեհափառութեան Չերում մարդասիրի , զփափագոնս երջանկայիշատակ նախարդաց իմոց , զոր փափաքեցին հաստատել անկեղծ յարաբերութիւնս քրիստոնէական պարզ սիրոյ ընդ տե-

րութեան Չերում , այլ դժուարութիւնք ճանապարհաց խոջնդոսն է , զեն նոցա ի գործադրութիւն : Այն իղձք և զմեզ խրախուսէին՝ յերկուց ամաց անախ , յորմէ հեռէ բարձրացեալ եմք յաթոռ սուրբ Առաքելոյն Յակովբայ , առաքել զնուիրակունս մեր յոսս մեծի Աթոռոյդ , սակայն արգելաք ցարդ յերկիւղէ վտանգաց ճանապարհին : Ինամքն աստուածեղէն հաճեցաւ հուսկ յետոյ շնորհել մեզ զառիթ բարեդէպ առ ի կարող լինել զեկուցանել ամենաբարեպաշտ Վեհափառութեանդ՝ այսու կոնդակու մերով՝ զանկեղծաւոր սրտի մերոյ ըզտենջ և զիղձս որ լի են ամենայն սկնածութեամբք և մեծարանօք , զորս նուիրեմք Չերդ Վեհափառութեան : Եւ առ զգալի եւս առնել զհաւատիս մեծագոյն յարգանաց մերոց , խորհեցաք առաջի առնել զայնոսիկ ամենաբարեպաշտ Վեհափառութեանդ , ի ձեռն փախանորդի մերում Գեր . Իսահակ Արքեպիսկոպոսի , և Արժ . Տիմոթէոս վարդապետի անդամոյ Տնօրէն Ժողովոյ Առաքելական Աթոռոյս , սիրեցեալք և պատուեալք ի մէջ երկրիս եւս : Յանձնեցաք նոցա նաեւ մատուցանել Վեհափառութեան Չերում խաչ ոսկի և ականակուռ , ունելով յինքեան մասն ի փայտէն կենաց Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի , զոր խնդրեմք ընդունել մարդասիրապէս , և կրել ի պարանոցի որպէս զարդ շքոյ արժանաւոր Թագաւորի քրիստանէի :

Տէր , վերջինն երջանկայիշատակ նախարդաց իմոց Յովհաննէս Ե , արգաւրեւ երջանիկ գտաւ և փառաւորեցաւ իհիւրասիրել անդ զԱրծր պաշտօնեաց Վեհափառութեան Չերում զԱղաքի Քանդիլա , որ յամի 1858 կենարարին մերոյ եկն յուխտ սրբազան Տեղեացս :

Վիտայց նա ի մօտոյ տեսանել զհամա-
կրու թիւնն զոր ունիմք առ Չերդ վե-
հափառութիւն, և զսէրն բրիտանե-
ական զոր արգեամբք իսկ ցուցանեմք
բարեգաշտ կրօնաւորացն Աթուրպոյ-
ւոյ՝ ոլք գտանին Ալթուսաղէմ, և կան
յանիշատակ ժամանակաց հետէ ընդ
հոխանաւորութեամբ առաքելական Ա-
թուոյս: Օրանեայք և մեք, այս, զբա-
րեարտութիւն և զատուածաւէր ըզ-
գացմունս նորին Վարձրութեան, զբ-
համարիմք առանց երկբայութեան ներ-
շնչեալ յամենաբարեգաշտ Ահափա-
ռութենէդ, և զանձն իսկ նորին՝ ար-
ժանաւոր ընծայեցալ անդին բարե-
մասնութեանց վեհափառ Անձինդ:

Հաճեալք, Տէր Աբբայ, մարդա-
սիրութեամբ ընդունել զխնորհ ծա-
ռայող զերկոսին զՎեր. Իսահակ Աբբ-
եպիսկոպոսն և զԱրժ. Տիմոթէոս փար-
դապետն, և արժանի արարէք զնոսա
հանել ի աւետութիւն Չեր ի մաս-
նաւորի, և շնորհել նոցա զբարձրա-
գոյն որոշատանութիւն ցորչափ այդր
կան, մինչեւ հաճեալի Տէրութիւն
Չեր առ նոցա հրաման դառնալոյ:
Խաղաղութիւնն և շնորհք Տեառն Ա-
տուծոյ մերոյ եղիցի ընդ Չեղ. ամէն:

Տուաւ Առաքելական Աթուռ Ս.
Յակովբայ, Աթուռաղէմ, 130 մար-
տի 1867 ամի Փրիլին մերոյ:

Ահաւասիկ խնդրադրին օրինակը:

ԵՍԵՅԻ ծառայ Յիսուսի Քրիստո-
սի և շնորհօքն Ատուծոյ Աբբեպիսկո-
պոս և Պատրիարք Հոյոյ Արուսաղէ-
մի և վերատեսուչ սուրբ Տեղեաց, ընդ
ատուածեղէն օրհնութեանց և շնոր-
հաց սրբոյ Քաղաքի մատուցանեմք
և զառաքելական ողջոյն մեր ամենա-
բարեգաշտ Ահափառութեան Չե-
րում՝ Արայսերդ Աթուրպոյս: Աջն Արի-

նաւորին և խնամք ատուածեղէն Ա-
խախանաւորութեան եղիցին միշտ ի վե-
րոյ Անձին վեհափառիդ և արքայա-
զուն Վերդատանիդ և ի վերոյ ամե-
նայն վիճակի կառավարելոյ ի հզօր պե-
տութենէդ:

Ճանաչեմք, Տէր Աբբայ, զբարձր
խոհախնութիւն և զարդարասիրու-
թիւնն, որ առանձին ձիրք են վեհա-
փառ Արայսերդ: Եւ առաւել որանշա-
նամք տեսանելով յ(Պ)գոտափառ ան-
ձին Չերում զձեմարիտ արարար Թա-
գուհեայն, զորոյ զգոխատանութիւնն
է տեսանել ի սուրբ Վիրս, որ զակա-
տեայն էր իմաստութեան արքային
Սաղամնի: Այն արիւնն է անշուշտ
որ ընթանայ յերակս Չեր, նոյն ար-
գարասիրութիւնն է Սաղամնի, որ ի
Չեղ արձարծի, ձիրք թանկագինք՝
փայլեալ յօգոտափառ անձին Չե-
րում, որք խրախուսեցին զմեզ դնել
յոսո բարձրագոյն Աթուրպոյ, զամե-
նախնարհ հայցուածս մեր: Այն ու-
նիմք վառահոլութեամբ եթէ ամենու
զորեմաճ վեհափառութիւն Չեր ըն-
կայի առ սէր Յիսուսի Քրիստոսի որ
են մեզ զանձն իւր օրինակ խնար-
հութեան և հեղութեան, և պատուի-
րեաց եւս այց առնել որոյ կան ի սու-
ռադանս և զրկեալ են յաղաւորութե-
նէ իւրեանց, որ նախադատիւ է քան
զամենայն ինչս աշխարհի:

Այն զգացմունքն են ի մեզ՝ աւե-
տարանին, որ քաջալերեցին հայցել
յամենաբարձր Արայսերդ շնորհս առ-
նել հիւստատոսին անդղկացոյ և ըն-
կերաց նորին, և ներել ամենայն յան-
ցանաց զորս գործեալ իցէ նոցա եր-
բէք: Աթէ ընդունելի եղիցին հայ-
ցուածք մեր ի գթութենէ Չերմէ,
որպէս հաւատամք, անշափա շնորհա-
դարտ եղիցուք առաջի Չեր, և աշ-
խարհ ամենայն սքանչացի ընդ մեզ

ընդ ներողամտութիւնն, զոր բարեհաճեացիք շնորհել տարաբարդից : Այսու մարդասիրական գործով բազմապիսի աներկբայ թիւ աղօթաւորաց Չեղաց, որք խնդրեն զբարեհաճութիւն թագաւորութեանդ և զպահպանութիւն անդին կենաց Օգոստոսիան անձին ձերութիւն : Իսողազել թիւնն և շնորհք տեսան Աստուծոյ մերոյ եղիցին միշտ ընդ Ձեզ. ամէն :

Տուեալ Միսրեքական Աթոռն Ս. Յակովբայ, յԱրտասաղէմ յ30 մարտի 1867 ամի կենարարին մերոյ :

Lettres adressées à sa Majesté Théodore, empereur d'Ethiopie.

Isaïe Archevêque, et par la grâce de Dieu Patriarche des Arméniens de Jérusalem, occupant le St Siège apostolique de St Jacques, j'offre mes salutations apostoliques à Votre très-chrétienne Majesté l'Empereur de l'Ethiopie, et je prie Dieu qu'il vous comble des bénédictions et des grâces de la Ste Cité, de Nazareth, de Bethléem, du Jurdain, du Tombeau de notre Seigneur Jésus-Christ, de Golgotha, du mont de l'Ascension, du Cénacle de Sion, et de tous les Lieux saints et glorieux, où ont été accomplis les mystères de l'Incarnation du Fils de Dieu; et de l'Eglise apostolique de St Jacques, frère de notre Seigneur J. C. Que le Ciel veuille exaucer les prières que nous Lui adressons pour la prospérité de votre état, qu'il propage largement tous les biens célestes sur la Personne de V. M. sur l'auguste Famille et sur tout l'état, gouverné par votre puissante Souveraineté. Ainsi soit-il!

En offrant les bénédictions célestes des Lieux Saints, nous déclarons aussi à V. M. très-chrétienne les desirs que mes prédécesseurs d'heureuse mémoire, ont conçus, d'établir des relations intimes et de pure charité chrétienne entre votre Majesté et eux; mais les difficultés des routes les ont empêchés à les exécuter. Les mêmes desirs nous animaient aussi, depuis deux ans que nous sommes monté sur le Siège du St Apôtre Jacques, de faire parvenir nos nouvelles jusqu'aux pieds de votre Trône, et nous avons été retenu par les risques des routes.

La bonté divine daigna enfin, nous accorder l'occasion favorable pour pouvoir faire parvenir à la connaissance de V. Majesté très-chrétienne, au moyen de la présente Bulle, les vœux les plus intimes et les souhaits pleins de considérations et de

respects que nous formions pour votre Majesté. Pour Vous donner une preuve plus sensible encore de notre haute vénération, nous avons pensé de les faire présenter à V. M. très-chrétienne par l'entremise de notre Vicaire le très-révérend Archevêque Isaac, et le très-honoré Père Dimothéos, membre du Conseil administratif du Siège apostolique, tous les deux chéris et respectés par nous. Ils ont été chargés aussi de remettre à V. M. très-gracieuse une croix en or, garnie de diamants, renfermant un morceau de la vraie Croix de notre Seigneur J. C. laquelle, nous vous prions, d'accepter bénévolement et de la porter au cou comme étant une décoration digne d'un vrai chrétien.

Sire, notre dernier Prédécesseur Jean V, d'heureuse mémoire, fut effectivement heureux d'avoir eu l'honneur d'accueillir son Altesse le Ministre de V. M. Assallafi Cantiva, qui, l'an 1858 de notre Sauveur, a fait un pèlerinage aux Lieux-saints. Il a pu bien observer la sympathie que nous avons à l'égard de V. M. et les affections charitables que nous témoignons par effet aux pieux religieux Ethiopiens qui se trouvent à Jérusalem, et qui, de temps immémorial se trouvent sous la sauvegarde de notre Siège apostolique. Nous avons aussi à notre tour, reconnu la bienveillance et les sentiments pieux de Son Altesse, lequel est, sans aucun doute, inspiré par V. M. très-chrétienne; et que, la personne de votre ministre n'était que le digne représentant des précieuses qualités de votre Majesté.

Veillez, Sire, accueillir gracieusement les deux humbles Serviteurs, le très-révérend Archevêque Isaac, et le très-honoré Père Dimothéos; et daignez leur accorder votre audience particulière, et en même tems votre haute protection jusqu'au tems, que V. M. voudra bien leur donner le congé. Que la paix et les grâces de Dieu soient toujours avec Vous. Ainsi soit-il!

Donné au Siège apostolique de St Jacques Jérusalem, le 30 Mars 1867 de notre Sauveur.

Isaïe, Serviteur de Jésus-Christ, et par la grâce de Dieu archevêque et Patriarche des Arméniens de Jérusalem, et gardien des Lieux Saints, j'offre avec les bénédictions divines et les grâces de la Ste Cité, mes salutations apostoliques à votre Majesté très-chrétienne, Souveraine de l'Ethiopie. Que la protection céleste et les regards de la Providence divine soient toujours sur la personne de V. Majesté, sur l'auguste Famille et sur tout l'état gouverné par votre puissante Souveraineté.

Nous connaissons, Sire, la haute prudence et l'amour de la justice dont V. M. est caractérisée. Nous nous sommes, de plus, enchanté de voir en votre auguste Personne le vrai type de la Reine;

dont la Ste Ecriture fait les éloges, qui était passionnée de la sagesse du roi Salomon. C'est le même sang, sans doute, qui circule dans les veines de V. M. la même équité que celle de Salomon, qui vous anime. Ces précieuses qualités, donc, qui brillent dans votre auguste Personne, nous ont encouragé à mettre aux pieds de votre sublime Trône, nos très-humbles prières. Nous sommes assuré qu'elles seront exaucées par votre Majesté très-miséricordieuse, pour l'amour de J. C. qui nous a donné en sa personne l'exemple d'humilité et de douceur, et qui nous a prescrit aussi de visiter tous ceux qui se trouvent opprimés et privés de leur liberté qui est préférable à tous les biens du monde.

Animé de ces mêmes sentimens évangéliques nous venons prier V. M. très-miséricordieuse, de faire grâce au Consul Anglais et à ses compagnons, et de leur pardonner toutes les fautes qu'ils ont pu commettre. Si nos prières sont exaucées par votre Clémence, comme nous aimons à le croire, nous serons infiniment obligé, et tout le monde sera charmé, ainsi que nous, de l'indulgence, que vous aurez bien voulu accorder aux infortunés. En faisant cette œuvre philanthropique, V. M. augmentera le nombre de ceux qui prient pour la prospérité de son empire, et pour la conservation de la vie précieuse de votre auguste Personne. Que la paix et les grâces de Dieu soient toujours avec vous. Ainsi soit-il!

Donné au Siège Apostolique de St Jacques, le 30 Mars de l'an 1867 de notre Sauveur.

ԿՐՕՆԵԿԱՆՔ

ՍԱՄՈՒԵԼ ԽԱՐԵԻ ԵՒ ԻՒՐ ԳԻՐԲԸ

(Հարանախոթիւն, տես թիւ 3.)

ԳԼՈՒԽ Զ.

Թէ որն է այն մեղքը՝ որոյ համար Հրէայն
այն գերդաստանի մարտնչութիւնն է:

Արդ կը վախճամ, Տէր իմ, չլըսայ
թէ այն մեղքն՝ որոյ համար կործանե-
ցանք, անապատացանք ու գերի ին-
կանք, այն մեղքն եղած ըլլայ՝ որոյ հա-
մար Աստուած Ամուսայ մարգարէին
բերանովը խօսեցաւ երկրորդ գլխոյն
մէջ՝ այսպէս ըսելով. «Յուդայի երեք
ամբարշտութեանցը վերայ՝ տխուր փո-
խեմ խորացելը, ու չորրորդին չափա-
ւոր

փոխեմ զինքը, անոր համար որ արդա-
րը ստրկով (արծաթայ) կը ծախէին» (1),
Լա մեք, Տէր իմ, մեր վարդապետու-
թեան համեմատ կ'ըսեմք՝ թէ այն ար-
դար ըսածը Յակոբայ որդին Յովսէփն
էր, զոր Լազարոս ծախեցին իւր եղ-
բարքը: Լա այլ շնորհն ըսեմք, այնպէս
կը կարծեմ որ իմնն Աստուած այս ըս-
տրկով ծախելու մեղքը՝ չորրորդն չը-
րաւ մեղաց թուոյն մէջ, այսինքն իս-
րայէլի ամբարշտութեանցը. վասն զի
քրիստոնեաները, որոնք կ'երեւի թէ
սուրբ գրոյ խոստմունքը Աստուծոյ
ընդունեցին, մեր վերը ըսած վարդա-
պետութեանը պատասխանելով կ'ըսեն՝
թէ իսրայէլի չորս ամբարշտութեանց
առաջինը Յովսէփայ իւր եղբարցը ձեռ-
քով ծախաւին էր: Երկրորդ մեղքը,
այսինքն ամբարշտութիւնը՝ Բորեբ լե-
ւան վերայ որ թուն պաշտօն տանելն
էր: Երրորդը՝ մարգարէ սպանելը,
որոյ համար այլ եօթանասուն տարի
Իսրայէլին մէջ գերի մնացինք: Չոր-
րորդ ամբարշտութիւնն էր, կ'ըսեն,
արգարին ծախուիլը, այսինքն Յիսու-
սի, որ և վերն ըսած պանդխտութե-
նէս (գերութեանէ) ետքը ծախուեցաւ:
Լա մեք, տէր իմ, թէ որ ուզենք վե-
րը յիշած մեր վարդապետութիւնը
պինգ բանելով պատասխան տալ քը-
րիստոնէից, հարկ է որ Յովսէփու ծա-
խուելէն առաջ զանազան ամբարշտու-
թիւններ գործուած են թագորէնք իս-
րայէլի ձեռով, որպէս զի Յովսէփայ
այս վաճառումը չորրորդ ամբարշտու-
թիւնն եղած ըլլայ: Սակայն ստիկայ
չեմք կարեւր հաստատուել ու պնդել

(1) Այսպէս առէ տէր, ի վերայ երկր ամբարշտ-
տութեանցն իսրայէլի, և ի վերայ չորրորդն ոչ գործայց
ի նմանէ, փոխանակ զի վաճառեցին զարգարն ար-
ծաթայ: Ամուս. Բ. 6: Արգարինն բնագիրը Ժողով
կը գնէ, իսկ մեր թարգմանութեան մէջ դառաւ է, և
դառնալով հանդերձ սեռի խնդրով՝ ըստին թարգ-
մանութիւնը, որ աւելի ճշգրտայն կ'երեւի: